

ИЗНАСИЛОВАНИЕ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ НАРКОТИЧЕСКИХ ВЕЩЕСТВ ZGWAŁCENIE PRZY UŁYCIU NARKOTYKOW

ст. лейтенант,
к. ю. н. Александра
Новак

ст. преподаватель
Факультет
администрации
Кафедра права
Высшая школа
полиции в г. Щитно
Республика Польша

nadkomisarz policji
dr Aleksandra Nowak

Wydział Administracji
Zakład Prawa
Wyższa Szkoła Policji w
Szczytnie
Polska

Изнасилование является тяжким преступлением. Обследование пострадавших, в результате данного преступления, показывает, что у них появляются серьезные посттравматические расстройства. Сегодня чаще всего изнасилования совершаются в результате использования наркотика, т. н. таблеток для изнасилования. Таблеткой для изнасилования является каждое психоактивное вещество, применение которого приводит к неспособности жертвы сопротивляться сексуальному насилию и защищаться от насильственного вступления в половой акт. В таких случаях сложным является также изъятие вещественных доказательств и раскрытие преступника.

Ключевые слова: изнасилование, таблетка для изнасилования, жертва, насильник.

Rape is a very serious offense, and the study of its victims indicate that they experience serious consequences of trauma. Today, more and more often the victims of rapes are intoxicated by perpetrators who use special substances described as a date rape drug. *Date rape drug* — it is any psychoactive substance, which excludes *victim's* free will in the area of undertaking a sexual intercourse and *excludes the* defence against the perpetrator of the rape. In addition, the date rape drug features *the* difficulties to collect evidences of a crime which makes it difficult to detect the perpetrator.

Keywords: rape, date rape drug, victim, perpetrator.

Wolność seksualna jest wartością chronioną przez wszystkie współczesne systemy prawne. Obecnie nie budzi wątpliwości, że zgwałcenie jest przestępstwem godzącym przede wszystkim w wolność seksualną człowieka, w jego prawo do podejmowania swobodnie decyzji woli co do swojego życia w tej sferze.¹

¹ F. Ciepły, *Prawna ocena pigułki gwałtu*, (w:) P.T. Nowakowski (red.) *Wokół pigułki gwałtu*, Warszawa 2001, s. 109.; A. Michalska-Warias, *Ustawowe znamiona przestępstwa zgwałcenia*, (w:) M. Mozgawa (red.) *Przestępstwo zgwałcenia*, Warszawa 2012, s. 35

Przestępstwo zgwałcenia jest określone w art. 197 Kodeksu karnego.¹ Czynność sprawcza tego przestępstwa polega na doprowadzeniu innej osoby przemocą, groźbą bezprawną lub podstępem do obcowania płciowego (art. 197 § 1 k.k.) albo do poddania się innej czynności seksualnej albo wykonania takiej czynności (art. 197 § 2 k.k.). Przestępstwo zgwałcenia z użyciem podstępu traktowane jest tak samo jak przestępstwo z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej.² W doktrynie prawa karnego, a także w orzecznictwie Sądu Najwyższego, podstęp polega na wprowadzeniu w błąd lub wykorzystaniu błędu w sferze przesłanek procesu motywacyjnego ofiary, albo na wyzymskaniu lub spowodowaniu błędu ofiary i doprowadzeniu jej przez to do stanu, w którym nie mogła ona podjąć lub zrealizować decyzji woli ze względu na wyłączenie aparatu decyzyjnego lub ruchowego. Sprawca realizuje swe dążenie do odbycia aktu seksualnego wbrew swobodnej dyspozycji ofiary, w drodze działań znoszących funkcjonowanie jej aparatu intelektualno-wolistycznego bądź też jej zdolności ruchowych. Podstępem zatem będzie zachowanie, które prowadzi do braku możliwości wyrażenia swojej woli w zakresie kontaktu seksualnego w czasie podjęcia czynności seksualnej przez sprawcę ze względu na wyłączenie aparatu decyzyjnego ofiary np. przez podanie jej do

spożycia tzw. pigułki gwałtu (substancji powodującej odurzenie ofiary, które często doprowadza do stanu nieprzytomności, z ang. *date rape drug* — drd), albo ze względu na niemożność podjęcia oporu przez ofiarę (np. wcześniejsze związanie ofiary pod pretekstem zabawy, a następnie seksualne wykorzystanie nie mogącej bronić się ofiary). Podstępne jest zawsze stosowanie takich sposobów lub środków, które eliminują opór ofiary bądź wyłączają świadome wyrażanie przez nią woli w zakresie kontaktu seksualnego.³

Zgwałcenie jest przestępstwem powszechnym, dlatego odpowiedzialnym za wykorzystanie seksualne z użyciem pigułki gwałtu może być każdy bez względu na płeć, orientację seksualną, a także stosunek do ofiary (osoba obca, małżonek, krewny). Odpowiedzialności karnej za zgwałcenie nie wyłącza fakt, iż sprawcę z ofiarą łączy stały związek, tj. związek prawny (małżeństwo) lub związek faktyczny (konkubinat), albo że ofiara trudni się prostytutką.⁴

Kodeks karny wprowadza również typy kwalifikowane zgwałcenia, stanowiące zbrodnie, tj. zgwałcenie zbiorowe (wspólnie z inną osobą), zgwałcenie małoletniego poniżej lat 15 oraz zgwałcenie wstępnego, zstępnego, przysposobionego, przysposabiającego, brata lub siostry (tzw. zgwałcenie

¹ Ustawa z 6 czerwca 1997r. - Kodeks Karny. Dz. U. Nr 88, poz. 553 z późn. zm. (dalej k.k.)

² M. Filar. Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajowości (w:) M. Filar (red.). Kodeks karny. Komentarz. Warszawa 2008. s. 816-817; M. Bielski, Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajowości (w:) A. Zoll (red.). Kodeks karny. Część szczególna, Tom II, Warszawa 2013, s. 692-693.

³ M. Bielski, Przestępstwa przeciwko..., op. cit., s. 708-710.; M. Filar, Przestępstwa przeciwko..., op. cit., s. 818-819; P. Polak, A.M. Sitkowska, J. Sołtyśzewski, Środki psychoaktywne w przestępstwach seksualnych, Prokuratura i Prawo 2009, nr 9, s. 68.

⁴ M. Mozgawa, Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajowości (w:) M. Mozgawa (red.). Kodeks karny. Praktyczny komentarz, Warszawa 2007, s. 387. M. Bielski, Przestępstwa przeciwko..., op. cit., s. 692.; F. Ciepły. Prawna ocena..., op. cit., s. 114-115.

kazirodce) — art. 197 § 3 k.k. oraz zgwałcenie ze szczególnym okrucieństwem — art. 197§4 k.k.

Przestępstwo zgwałcenia określone w art. 197 k.k. ścigane jest z urzędu.

Odpowiedzialność karna sprawców przestępstw seksualnych dokonanych z użyciem pigułki gwałtu może łączyć się kumulatywnie z odpowiedzialnością za naruszenie innych przepisów Kodeksu karnego. Przykładowo, jeżeli sprawca pozostawia ofiarę w warunkach, w których może ona utracić życie (np. przez zamrożenie), może odpowiadać za zabójstwo z art. 148 k.k. bądź za usiłowanie zabójstwa, jeśli ofiara przeżyła, natomiast gdy ofiara po spożyciu pigułki gwałtu zmarła na skutek zatrucia tym środkiem, sprawca może ponieść odpowiedzialność za nieumyślne spowodowanie śmierci z art. 155 k.k.; jeżeli zaś skutkiem spożycia tych środków byłoby naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia, sprawca może ponieść odpowiedzialność za umyślny lub nieumyślny uszczerbek na zdrowiu z art. 156 k.k lub 157 k.k, natomiast jeżeli w wypadku podania tych środków dojdzie do zagrożenia życia lub niebezpieczeństwa ciężkiego uszczerbku na zdrowiu ofiary, sprawca może odpowiadać za przestępstwo narażenia na niebezpieczeństwo z art. 160 k.k. Jeżeli sprawca wiedział, że jest zarażony wirusem HIV bądź inną chorobą przenoszoną drogą płciową, to może kumulatywnie odpowiadać za zgwałcenie i narażenie na zarażenie wirusem HIV lub chorobą weneryczną — art. 161 k.k.¹

Przestępstwami popełnionymi przy użyciu pigułki gwałtu bądź substancji działającej analogicznie mogą być także

przestępstwa przeciwko mieniu. Są to m.in.: kradzież poprzedzona doprowadzeniem ofiary do stanu nieprzytomności lub bezbronności, a więc przestępstwa rozboju z art. 280 k.k, oraz osiągnięcie korzyści majątkowej przez doprowadzenie ofiary do niekorzystnego rozporządzenia własnym lub cudzym mieniem przy wykorzystaniu niezdolności do należytego pojmowania podjętego działania, co jest rodzajem oszustwa z art. 286 k.k. Na przykład ofiara po zażyciu pigułki gwałtu przekazuje sprawcy własną kartę kredytową, ujawnia mu PIN i inne niezbędne informacje. Sprawca po podjęciu pieniędzy z konta bankowego oddaje kartę ofierze, która jest całkowicie nieświadoma tego, co się stało.²

Prawo polskie reguluje również kwestie odpowiedzialności karnej za produkcję, posiadanie oraz obrót niektórymi substancjami zaliczanymi do «pigulek gwałtu», tymi które zostały wpisane do załączników do ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii.³ Jest to akt prawny w którym uregulowano problemy związane z zapobieganiem i zwalczaniem narkomanii. W ustawie wprowadzono zakaz posiadania substancji psychotropowych i środków odurzających, nawet na własny użytek.⁴

² Tamże

³ Ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu narkomanii (tekst jedn. Dz. U. z 2012r. poz. 124), dalej u.p.n.

⁴ Substancje psychoaktywne ze względu na zagrożenie jakie stanowi ich nadużywanie oraz wykorzystywanie do popełniania przestępstw objęte są kontrolą zarówno przez państwa, jak i organizacje międzynarodowe, zakazująca ich produkcji, importu i sprzedaży. Kontrola ta jest tym bardziej rygorystyczna im większe niebezpieczeństwo wiąże się z ich użyciem bądź wykorzystaniem do dokonywania przestępstw. B. Szukalski, Narkotyki, Kompendium wiedzy o środkach uzależniających,

¹ F. Ciepły, Prawna ocena..., op. cit., s. 117-118

Na podstawie przepisów karnych tej ustawy: zabronione jest nielegalne wytwarzanie, przetwarzanie albo ich przetwarzanie, nielegalne wprowadzanie do obrotu, udzielanie lub posiadanie.

Związki chemiczne należące do grupy tabletek gwałtu są z reguły bezbarwne, dobrze rozpuszczalne w płynie (wodzie, drinkach itp), nie mają zapachu ani wyczuwalnego smaku, mogą być podawane w napojach i drinkach bez wiedzy osób, na szkodę których sprawca planuje dokonanie przestępstwa. Narkotyki te powodują u osób je zażywających oszołomienie i senność oraz bardzo często amnezję utrudniającą identyfikację, zatrzymanie i skazanie sprawców przestępstw. Narkotyki te określane są w literaturze anglojęzycznej jako «date rape drugs» i «acquaintance — rape drugs». W literaturze polskiej, a zwłaszcza w prasie popularnej, środki te określane są jako «pigułki gwałtu» lub «tabletki gwałtu». Termin «date-rape drugs» tłumaczony jest najczęściej jako «randkowy narkotyk gwałtu». Stosowane jest również pojęcie «predatory drugs» na oznaczenie środków wykorzystywanych w celu «upolowania» niczego nie spodziewającej się ofiary. W języku angielskim znane są również takie nazwy jak: «club drugs», «party drugs», «rave drugs», nazwy te można przetłumaczyć jako narkotyki rekreacyjne lub klubowe, dyskotekowe, środki te można z łatwością nabyć w dyskotekach czy w nocnych klubach. Część substancji z grupy *date rape drugs* należy do tzw. narkotyków klubowych ponieważ gdy zażywa się je w zmniejszonej dawce — nie usypiają a relaksują.¹

Warszawa 2005, s. 8.

¹ B. Szukalski, Narkotyki. Kompendium..., op. cit., s. 169. J.B. Zawilska, A. Urbańska, Gwałt w

Zatem tabletką gwałtu jest każda substancja psychoaktywna, która wyłącza wolną wolę ofiary przestępstwa i możliwość skutecznej obrony przed sprawcą zgwałcenia. Nazwa pigułka gwałtu, zdaniem Jolanty B. Zawilskiej, jest niepełna, bowiem jej użycie ułatwia nie tylko dokonanie zgwałcenia, ale może być wykorzystane do dokonania kradzieży lub innego przestępstwa, dlatego należałoby raczej mówić o «tabletkach gwałtu i rozboju». W literaturze wskazuje się na wykorzystanie przez sprawców wielu substancji chemicznych, które ułatwiają im dokonanie zgwałcenia lub innego przestępstwa. Na przykład Piotr Adamowicz i Maria Kala wskazują na około 20 rodzajów takich substancji, Iza Michalewicz na ponad 40 różnych specyfików, natomiast Izabela Filc-Redlińska wymienia aż 70 substancji, które mogą być wykorzystywane jako pigułka gwałtu.²

Pigułka gwałtu nie musi mieć postaci tabletki może być również płynem, proszkiem. Z punktu widzenia sprawcy proszek lub tabletki jest wygodniejsza w przechowywaniu i ukryciu.

Ponadto sprawca z reguły posiada niezbędną wiedzę o sile działania używanej substancji w celu uniknięcia nieprzewidzianej sytuacji. Na przykład podanie substancji w zbyt małej ilości nie

„białych...”, op. cit., s. 63, J. Daszykowska, P. Witek. Omówienie pojęć i definicji odnoszących się do pigułki gwałtu (w:) P.T. Nowakowski (red.). Wokół pigułki gwałtu, Warszawa 2011, s. 39-41

² J. Daszykowska, P. Witek, Omówienie pojęć..., op. cit., s. 39-40, E. Sobutkowska, K. Sędkiewicz, Podstępne wykorzystanie tzw. tabletki gwałtu w przestępstwie zgwałcenia, <http://www.skk.lzl.pl/images/podstpnwykorzyst.pdf>

z dnia 09.10.2014 r., J.B. Zawilska, Pigułki gwałtu i rozboju (roz. S. Zagórski) Gazeta Wyborcza 14-15 lipca 2007, nr 163 – dod. „Wysokie Obsady” z 14 lipca 2007, nr 28, s. 37.

doprowadzi do obezwładnienia ofiary na tyle, aby możliwe było dokonanie zgwałcenia, natomiast podanie zbyt dużej dawki substancji może za szybko doprowadzić ofiarę do utraty przytomności, co może wzbudzić niepożądane zainteresowanie osób z najbliższego otoczenia. Istnieje niewielka różnica między dawką właściwą substancji, która zapewni sprawcy osiągnięcie jego celów, a dawką, która może spowodować groźne następstwa, w tym także śmierć ofiary.¹

Nieświadome zażycie pigułki gwałtu ma miejsce wówczas, gdy substancja jest podana bez wiedzy i zgody osoby, której ten środek podano. W takiej sytuacji istnieje duże niebezpieczeństwo dokonania na ofierze — zamierzonej przez sprawcę — czynności seksualnej lub przestępstwa o innym charakterze.

W praktyce, w najczęściej występującym schemacie działania, sprawca (bądź sprawcy) oraz ofiara przestępstwa pozostają dla siebie anonimowi. Są to z reguły przypadkowe, a w rzeczywistości planowane przez sprawcę spotkania z potencjalną ofiarą, poprzedzone np. na dyskotecę nawiązaniem kontaktu, połączonego z tańcami, rozmową itd. Pigułka gwałtu może być wykorzystywana nie tylko do ułatwienia dokonania zgwałcenia lub innej czynności seksualnej, ale i do uzyskania większej uległości wobec partnera seksualnego. Może na przykład być stosowana przez sutenerów, którzy zmuszają prostytutki do zażywania tych środków aby pod ich wpływem bez oporu wykonywały nawet najbardziej wyuzdane czynności seksualne.²

¹ J. Korczak. Pigułka gwałtu – czy aby na pewno tylko gwałtu? (w:) P.J. Nowakowski (red.) Wokół pigułki gwałtu, Warszawa 20011, s. 65-66

² Tamże, s. 66 i n.

Środkami psychoaktywnymi wykorzystywanymi jako pigułka gwałtu są najczęściej kwas gamma — hydroksymasłowy (GHB) i używany jako prekursor do jego produkcji — gamma — butyrolakton (GBL); flunitrazepam (tj. lek z rodziny benzodiazepin, znany pod postacią handlową jako Rohypnol); oraz ketamina (zaliczana do dysocjanatów psychodelicznych).³ Wymienione substancje są, zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu narkomanii, substancjami psychotropowymi, wpisane są do załączników do ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii.⁴

Kwas gamma — hydroksymasłowy (GHB) to narkotyk o bardzo niebezpiecznym dla życia i zdrowia ludzi właściwościach. Środek ten jest zaliczany do depresantów, stymuluje on wydzielanie dopaminy, neuroprzekaźnika aktywującego się u ludzi w stanach euforycznych. Średnia dawka GHB to około 2.5 gramów. GHB znany jest pod wieloma nazwami, m.in. scoop, liquid x, woman's viagra, easy lay, salty water, blue nitro, firewater, club drug, koktail gwałtu.

³ F. Ciepły, Prawna ocena..., op. cit., s. 110

⁴ Zakaz wytwarzania GHB najwcześniej, bo już w 1990 roku wprowadzono w Stanach Zjednoczonych, natomiast zakaz posiadania w 1997 roku. Poza USA GHB sklasyfikowano jako narkotyk i zabroniono jego posiadania w takich krajach jak Australia, Brazylia, Kanada, Izrael, Japonia, Nowa Zelandia, Filipiny, RPA, Tajlandia. W 2001 roku Biuro Kontroli Narkotyków i Zapobiegania Przestępczości ONZ wpisało GHB na listę narkotyków objętych kontrolą międzynarodową. Podobnie raport Europejskiego Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii (EMCDDA) w 2001 roku zasygnalizował istniejące w krajach Unii Europejskiej niebezpieczeństwo wynikające ze stosowania GHB i ketaminy. Rada ds. Wymiaru Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych zaleciła krajom członkowskim UE monitoring tego zjawiska. Por. F. Ciepły, Prawna ocena..., op. cit., s. 110-111.

Środek ten w przeszłości był stosowany jako anastyk, do znieczulenia przedoperacyjnego, działa na centralny układ nerwowy dzięki swemu podobieństwu do substancji neuroprzekaznikowej GABA — tj. kwasu gamma aminomaleowego. Prekursorem do jego produkcji jest substancja o nazwie GBL. Jest stosowany w terapii odwykowej osób uzależnionych od alkoholu, w walce z bezsennością, depresją, a przez sportowców jest używany jako środek dopingujący.¹

Kwas gamma — hydroksymaleowy to bezbarwna ciecz bez zapachu i wyraźnego smaku, łatwo rozpuszczalna w wodzie. Sprzedawany jest najczęściej w postaci proszku lub granulatu, który przed użyciem rozpuszcza się w wodzie, sokach, napojach alkoholowych (zwykle w postaci drinków). Może być podawany bez obawy wykrycia przez osobę pijącą wodę, sok czy drinki. GHB jest trudny do wykrycia, jest praktycznie niewykrywalny po 8 godzinach we krwi oraz po 12 godzinach w moczu. To właśnie te trudności, a nawet niemożliwość wykrycia GHB, a także niska cena preparatu powodują, że jest on chętnie wykorzystywany do działań przestępczych. Nadto składniki niezbędne do produkcji GHB są legalne, łatwe do nabycia (np. GBL stosowany jako prekursor GHB) jest używany jako środek do usuwania plam atramentu lub jako zmywacz do lakieru do paznokci, a przepisy wytworzenia GHB są dostępne m.in. w Internecie.

¹ E. Sobutkowska, K. Sędkiwicz, Podstępne wykorzystanie..., op. cit., <http://www.skk.lzl.pl/images/podstpnwykorzyst.pdf>

z dnia 09.10.2014 r.; J. Daszykowska, P. Witek, Omówienie pojęć..., op. cit., s. 44-46, B. Szukalski, Narkotyki, Kompendium, op. cit., s. 169-171.

GHB jest również narkotykiem klubowym tzn. zażywany świadomie w celu zintensyfikowania doznań np. na dyskoteci. Przykładem świadomego zażycia tych środków jest również wykorzystanie GHB przez kulturystów do wspomagania rozbudowy masy mięśniowej. Często stosowny GHB uzależnia fizycznie i psychicznie.

Obecnie GHB stanowi poważny problem w Stanach Zjednoczonych, Kanadzie i krajach Unii Europejskiej, coraz większą popularność zdobywa również w Polsce. W państwach tych rejestrowane są liczne przypadki śmiertelnego przedawkowania GHB, a wielu używających go młodych ludzi wymagało leczenia szpitalnego. Poza przestępstwami zgwałcenia rejestrowane były przypadki wypadków drogowych spowodowanych przez kierowców po zażyciu GHB.²

Kolejnym, często stosowanym środkiem jest flunitrazepam (Rohypnol). Flunitrazepam jest jedną z wielu odmian benzodiazepin, bywa jednak znacznie częściej niż pozostałe odmiany benzodiazepinu wykorzystywany jako pigułka gwałtu, ze względu na szczególnie silne właściwości nasenne, dziesięciokrotnie wyższe niż w przypadku diazepanu (Relanium, Valium).

² E. Sobutkiewicz, K. Sędkiwicz, Podstępne wykorzystanie..., op. cit., <http://www.skk.lzl.pl/images/podstpnwykorzyst.pdf>

z dnia 09.10.2014 r.; B. Szukalski, Narkotyki Kompendium..., op. cit., s. 171, A. Basińska – Szafrńska, Pigułka gwałtu w ujęciu medycznym (w:) P.T. Nowakowski (red.), Wokół pigułki gwałtu. Warszawa 2011, s. 81-84, J. B. Zawilska, A. Urbańska, Gwałt w „białych...”, op. cit., s. 65-68, W. Janiszewski, GHB – „pigułka gwałtu”, Problemy Narkomanii nr 2/2004, s. 27-29, M. Jędrzejko, P. Polak, Narkotyki używane przy popełnianiu przestępstw seksualnych, Problemy Narkomanii nr 3/2006, s. 11-13

W lecznictwie flunitrazepam stosowany jest (dożylnie, doustnie) w zaburzeniach snu oraz jako lek wprowadzający do znieczulenia ogólnego. Benzodiazepin dobrze rozpuszcza się w wodzie, nie ma zapachu ani wyczuwalnego smaku, może być łatwo podawany w napojach (zwłaszcza drinkach) bez wiedzy potencjalnej ofiary przestępstwa.

Środek przyjęty doustnie osiąga duże stężenie we krwi po jednej godzinie. Po początkowym rauszu następują objawy oszołomienia. W stanach zatrucia, poza utratą świadomości, może być przyczyną śmierci, a jego toksyczność wzrasta przy jednoczesnym spożyciu alkoholu.

Ponieważ flunitrazepam jest benzodiazepiną o silnym działaniu, a w dodatku intensywnie metabolizowaną, jego stężenie zarówno we krwi, jak i w moczu jest relatywnie niskie, nawet poniżej progu czułości dla rutynowych wykrywających metod laboratoryjnych. W przypadku gdy ofiara zgwałcenia zgłosi się na policję po dłuższej zwłoce, wynikającej ze spóźnionej oceny sytuacji lub zwykłego wstydu, możliwe jest skorzystanie ze złożonych metod (np. chromatografii gazowej), które wykrywają nawet śladowe ilości użytej substancji we krwi, moczu, a także we włosach. W przypadku badania włosów bywa to możliwe nawet do czterech tygodni po dokonanych przestępstwie. Benzodiazepinami często wykorzystywanymi do dokonania przestępstw należą również diazepam i klonazepam.¹

Środkiem o innym mechanizmie działania jest ketamina. Ketamina

jest pochodną fencyklidyny, popularnego, przede wszystkim w Stanach Zjednoczonych, środka narkotycznego. Jest to legalny środek kojąco — uśmierzający ból, występujący pod nazwami Ketalar, Ketaset i Ketajet, produkowany przez firmy farmaceutyczne w Stanach Zjednoczonych. Preparat Ketalaru stosowany jest w leczeniu ludzi, natomiast preparaty Ketaset i Ketajet przeznaczone są tylko do celów weterynaryjnych. Obecnie ketamina jest lekiem stosowanym przy wprowadzaniu ludzi do właściwej (długotrwałej) narkozy, jest również używana w weterynarii. Do typowych efektów powstałych po zażyciu tej substancji należą m.in.: majaczenie, halucynacje, migotanie komór serca, zapaści, problemy z koordynacją, spowolnienie czasu reakcji, zawroty głowy, euforie, uczucie bycia kimś innym, brak czucia, amnezja, śpiączka. Przedawkowanie może prowadzić do śmierci. Ketamina ujawniona na rynku narkotykowym produkowana jest w legalnie działających zakładach farmaceutycznych, jej produkcja jest skomplikowana i bardzo trudna do wykonania w warunkach nieprofesjonalnego laboratorium. Jedynie przemiana ciekłej ketaminy w mający postać białego proszku chlorowodoreku, który ułatwia dystrybucję narkotyku, może być przeprowadzona w warunkach domowych.

Szybkość wystąpienia wymienionych objawów zależy od sposobu zażycia środka. Jeżeli ketaminę przyjęto doustnie lub przez służówkę nosową efekty jej użycia występują po około 10–20 minutach, natomiast w przypadku iniekcji dożylniej, skutek nastąpi natychmiast. Substancja działa przez około 3 godziny, natomiast możliwość

¹ A. Basińska – Szafrąńska, *Pigułka gwałtu...*, op. cit., s. 85-87, B. Szukalski, *Narkotyki, Compendium...*, op. cit., s. 173-176, M. Jędrzejko, P. Polak, *Narkotyki używane...*, op. cit., s. 13-14.

jej wykrycia w organizmie, zwłaszcza w moczu, w zależności od sposobu zażycia jest możliwa do 48 godzin, często jednak jest utrudniona ze względu na pomieszanie użytej ketaminy z innymi narkotykami. (np. heroiną, amfetaminą). Ofiary przestępstwa z reguły nie są świadome, że w wypijanym płynie, najczęściej drinku, była ketamina. Przygotowanie płynu ułatwia sprawcy, iż dosypany przez niego biały proszek bardzo łatwo rozpuszcza się w napojach nie powodując wyraźnej zmiany koloru i smaku wypijanego płynu.¹

Użycie pigułki gwałtu powoduje powstanie następstw osobowych, które ujawniają się u ofiary, oraz następstw, które dotyczą sprawcy. Następstwami osobowymi wynikającymi z użycia pigułki gwałtu są następstwa somatyczne związane z przedawkowaniem użytej substancji, zatruciami i uzależnieniami — stanowiące poważne zagrożenie dla życia i zdrowia ofiary, a także ryzyko zarażenia chorobami przenoszonymi drogą płciową. Jeżeli konsekwencją użycia pigułki gwałtu było wykorzystanie seksualne, wówczas ofiara tego przestępstwa doznaje wielu cierpień spowodowanych tym traumatycznym przeżyciem. Luki w pamięci powodują, że ofiarę gwałtu ogarnia bezsilność i poczucie upokorzenia brakiem wiedzy o tym, kto i co z nią uczynił. W praktyce bywa najczęściej tak, że ofiara zgwałcenia czuje się tak upokorzona, bezsilna, iż nie zgłasza przestępstwa policji. Ważna dlatego jest pomoc, rozmowa ofiary gwałtu zarówno z bliskimi, jak i ze specjalistami. Bardzo ważnym

elementem potwierdzającym, że ofierze zgwałcenia podano pigułkę gwałtu jest wynik badania jej krwi i moczu. Dlatego tak ważne jest jak najszybsze pobranie materiału do badań oraz przeprowadzenie specjalistycznej konsultacji lekarskiej.

Stan zagrożenia zgwałceniami przy użyciu tabletki gwałtu jest trudny do oszacowania. W statystyce sądowej brak jest wyodrębnienia z ogólnej liczby przestępstw o charakterze seksualnym czynów, które zostały dokonane z użyciem pigułki gwałtu. Wydaje się jednak, że jak dotychczas nie są one zjawiskiem powszechnym.²

Inną ocenę tego problemu prezentują organizację pozarządowe pomagające ofiarom zgwałcenia. Podają one, że w Polsce rokrocznie może dochodzić nawet do 1000 zgwałceń z użyciem *date rape drug* rocznie. O tym, że rynek tych substancji w naszym kraju się rozwija, świadczą liczne przypadki udaremniionych prób przemytu dużych ilości flunitrazepanu (Rohypnolu), ketaminy, a także konfiskowane przez Policję tysiące pigułki gwałtu³

Miejscami szczególnie niebezpiecznymi, gdzie osoba jest narażona na podanie jej pigułki gwałtu są dyskoteki oraz inne miejsca masowej rozrywki a

² Warto zwrócić uwagę na opracowaną przez P.J. Nowakowskiego bibliografię artykułów podejmujących problem pigułki gwałtu i zagadnienia pokrewne. Autor bibliografii wskazał, że w latach 1997-2011 opublikowano 326 artykułów, większość publikowana była po 2005 roku. P.J. Nowakowski, Bibliografia polskich artykułów podejmujących problem pigułki gwałtu i zagadnienia pokrewne (w:) (w:) P.J. Nowakowski (red.). Wokół pigułki gwałtu, Warszawa 2011. s. 257-283.

³ L. J. Buller. Bezpieczeństwo osobiste w kontekście pigułki gwałtu (w:) P.T. Nowakowski (red.). Wokół pigułki gwałtu, Warszawa 2011, s. 123-127

¹ B. Szukalski, Narkotyki, Kompendium..., op. cit., s. 63-65., A. Basińska – Szafrąńska, Pigulka gwałtu..., op. cit., s. 89-90, M. Jędrzejki, P. Polak, Narkotyki używane..., op. cit., s. 14-15.

także miejsca gdzie przewija się dużo przypadkowych osób: dworce, pociągi, domy publiczne.¹

Różnorodność tych miejsc pokazuje, że każdy może stać się celem ataku. Powstaje zatem pytanie co należy zrobić, jak postępować aby nie paść ofiarą takiego przestępstwa? Podstawą wydaje się przestrzeganie odpowiednich zasad zachowania.

W literaturze oraz w prasie proponowane są różne, zalecane zasady zachowania. Zdaniem Jolanty B. Zawilskiej należy w zachowaniu przestrzegać następujących zasad:

nie chodzić samotnie na imprezy. Jeśli idziemy, to z grupą i najlepiej żeby był wśród nas ktoś, kto nie pije i będzie zwracał uwagę na to co się dzieje;

uważamy na wszystkie napoje. Należy przestrzegać zasady, że nie dopijamy pozostawionego bez opieki drinka, piwa, wody, tylko zamawiamy nowe. Nie dzielimy się napojami, nie pijemy ze wspólnej miski, np. z miski pełnej ponczu;

jeśli to możliwe, pijemy tylko z butelki otwieranej własnoręcznie lub w naszej obecności (np. unikamy picia piwa kuflowego, pijemy tylko z butelki). Należy obserwować barmanów i kelnerów, ponieważ oni mają legalny, łatwy dostęp do tego co będziemy pili;

nigdy nie pijemy niczego, co ma podejrzany smak, zapach czy kolor, łatwiej możemy wyczuć zmianę smaku w wodzie niż np. w owocowym mikście czy drinku;

jeżeli zauważymy u kogoś mały pojemnik, należy zachować czujność, ostrożność. W tych pojemnikach może

być przenoszona GHB lub inna substancja. Jeśli zauważymy, że ktoś coś wlewa bądź wrzuca do napoju, drinka, należy reagować. Trzeba liczyć się z tym, że następnym razem to może być szklanka, kufel z naszym napojem;

ponadto, jeśli poczujemy się dziwnie, jeżeli już po małym piwie lub małym drinku czujemy pełen odłot (czyli nasza reakcja jest niewspółmiernie silna, w stosunku do spożytej dawki alkoholu), natychmiast szukajmy pomocy partnera (przyjaciół), wychodzimy z imprezy w towarzystwie znanych nam osób (partnera, kolegów), nawet wówczas, gdy ci nowo poznani sprawiają wrażenie opiekuńczych czy życzliwych.

Przestrzeganie wskazanych zasad, zdaniem Zawilskiej pozwoli uniknąć nam dramatu, który ofiarę może naznaczyć nawet na całe życie.²

Kolejną formą zabezpieczenia się przed substancjami wykorzystywanymi jako pigułki gwałtu są testery umożliwiające ich wykrycie. W Polsce w aptekach w sprzedaży jest «Drink test», który wykrywa GHB i ketaminę. Sposób użycia testera jest prosty. Na punkty testujące należy nanieść krople pitego płynu, który chcemy sprawdzić. Testowanie trwa zwykle kilka minut ponieważ muszą wyschnąć punkty testujące i dopiero wówczas możemy odczytać wynik, jeśli jeden z testujących punktów zmieni kolor na ciemno niebieski może to oznaczać użycie jednego lub więcej narkotyków. Zmiana koloru na punktach testujących może powstać również po naniesieniu na nie napojów i likierów o zielonej lub niebieskiej

¹ Tamże, s. 127-131.; J. B. Zawilska. Pigułka gwałtu i rozboju (rozm. S. Zagórski). Problemy Narkomanii 2008, nr 2, s. 38-39.

² J. B. Zawilska, Pigułki gwałtu..., op. cit., s. 39, J. Buller, Bezpieczeństwo osobiste..., op. cit., s. 131-132.

barwie, mogą one w teście dawać fałszywe wyniki. Poza granicami Polski stosowany jest znacznie szerszy wachlarz testów, w których stosowane są podobne metody analizy chemicznej. Są to na przykład «Drink safe Coaster» lub «Test Strip» znane również pod nazwami «Date Rape Detector», «Drink Guard» lub «Drink Spike Detector». Testy te służą do wykrywania w napojach GHB i ketaminy. Warto również pamiętać, że w przypadku ujemnego wyniku z badania przy użyciu testera, potencjalna ofiara ma fałszywe poczucie bezpieczeństwa. Odczyt użytego testera powinien być dokonany w dobrym oświetleniu, o co trudno w takich obiektach jak restauracje, puby, bary itp.

Poza testerami, wykorzystywane są inne urządzenia umożliwiające zabezpieczenie napojów przed dodaniem do nich środka psychoaktywnego. Są to zatyczki, które nakłada się na otwarte butelki z napojami. Próba otwarcia butelki pozostawia ślad w postaci uszkodzonej etykiety na szyjce butelki, może to wskazywać na jakieś podejrzone manipulacje, np. dodanie do płynu w butelce środka odurzającego. Bardziej zaawansowane technologicznie są kapsle «Drink Guard», którymi wielokrotnie możemy zabezpieczyć butelkę za pomocą kluczyka.¹

Wszystkie wymienione wyżej zabezpieczenia mogą okazać się zawodne dlatego najlepszym środkiem ochronnym przed staniem się ofiarą jest przestrzeganie wymienionych wyżej zasad zachowania.

Za niezwykle ważne przedsięwzięcia profilaktyczne należy uznać również

działania realizowane w różnych środowiskach społecznych na terenie całego kraju. Przykładem takich inicjatyw profilaktycznych mogą być działania podjęte w ramach akcji «pilnuj drinka», zalecają one zachowanie ostrożności podczas nawiązywania kontaktów z nieznanymi osobami co może uchronić przed zostaniem ofiarą bardzo poważnego przestępstwa.²

Wykaz piśmiennictwa:

1. Adamowicz P., Kała M., *Leki i alkohol jako środki stosowane w celu ułatwienia wykorzystania seksualnego*, Z Zagadnień Nauk Sądowych, T. 58

2. Basińska — Szafrńska A., *Pigułka gwałtu w ujęciu medycznym* (w:) P.T. Nowakowski (red.) *Wokół pigułki gwałtu*, wyd. Polskie Towarzystwo Socjologiczne, Warszawa 2011

3. Bielski M., *Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajowości* (w:) A. Zoll (red.). Kodeks karny. Część szczególna, Tom II, wyd. Wolters Kluwer, Warszawa 2013

4. Buller L. J., *Bezpieczeństwo osobiste w kontekście pigułki gwałtu* (w:) P.T. Nowakowski (red.) *Wokół pigułki gwałtu*, wyd. Polskie Towarzystwo Socjologiczne, Warszawa 2011

5. Ciepły F., *Prawna ocena pigułki gwałtu*, (w:) P.T. Nowakowski (red.) *Wokół pigułki gwałtu*, wyd. Polskie Towarzystwo Socjologiczne, Warszawa 2011

6. Daszykowska J., Witek P., *Omówienie pojęć i definicji odnoszących się do pigułki gwałtu* (w:) P.T. Nowakowski (red.) *Wokół pigułki gwałtu*, wyd. Polskie Towarzystwo Socjologiczne, Warszawa 2011

² M. Rewera, Inicjatywy społeczne przestrzegające przed pigułką gwałtu (w:) P.T. Nowakowski (red.), *Wokół pigułki gwałtu*, Warszawa 2011, s. 153 i n. P. Adamowicz, M. Kała. Leki i alkohol jako środki stosowane w celu ułatwienia wykorzystania seksualnego. Z zagadnień Nauk Sądowych T. 58. s. 89-90.

¹ J. Buller, *Bezpieczeństwo osobiste...*, op. cit., s. 139-144.

7. Filar M., *Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajowości* (w:) M. Filar (red.) *Kodeks karny. Komentarz*, wyd. Lexis Nexis Warszawa 2008
8. Janiszewski W., *GHB — «pigulka gwałtu»*, Biuletyn Informacyjny Problemy Narkomanii nr 2/2004
9. Jędrzejko M., Polak P., *Narkotyki używane przy popełnianiu przestępstw seksualnych*, Biuletyn Informacyjny Problemy Narkomanii, nr 3/2006
10. Kłaczyńska N., *Komentarz do art.198 Kodeksu karnego*, <http://lex.wspol.edu.int/lex/> dostęp z dnia 10.01.2015 r.
11. Michalska-Warias A., *Ustawowe znamiona przestępstwa zgwałcenia*, (w:) M. Mozgawa (red.) *Przestępstwo zgwałcenia*, wyd. Wolters Kluwer, Warszawa 2012
12. Mozgawa M., *Komentarz do art. 197 Kodeksu karnego*, <http://lex.wspol.edu.int/lex/> dostęp z dnia 10.01.2015 r.
13. Mozgawa M., *Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajowości* (w:) M. Mozgawa (red.) *Kodeks karny. Praktyczny komentarz*, wyd. Wolters Kluwer, Warszawa 2007
14. Nowakowski P. J., *Bibliografia polskich artykułów podejmujących problem pigulki gwałtu i zagadnienia pokrewne* (w:) P.J. Nowakowski (red.) *Wokół pigulki gwałtu*, wyd. Polskie Towarzystwo Socjologiczne, Warszawa 2011
15. Nowakowski P. J., *Wprowadzenie* (w:) P. J. Nowakowski (red.) *Wokół pigulki gwałtu*, wyd. Polskie Towarzystwo Socjologiczne, Warszawa 2011
16. Płatek M., *Gwałt. Przestępstwo w cieniu temidy*, (w:) L. Gardocki, M. Królikowski, A. Walczak-Żochowska (red.), *Gaudium in litteris Est. Księga Jubileuszowa Ofiarowana Pani Profesor Genowefie Rejman*, wyd. Instytut Prawa Karnego, Warszawa 2005
17. Polak P., Sitkowska A. M., Sołtyszewski J., *Środki psychoaktywne w przestępstwach seksualnych*, Prokuratura i Prawo 2009, nr 9
18. Rewera M., *Inicjatywy społeczne przestrzegające przed pigułką gwałtu* (w:) P.T. Nowakowski (red.), *Wokół pigulki gwałtu*, wyd. Polskie Towarzystwo Socjologiczne, Warszawa 2011
19. Sobutkowska E., Sędkiewicz K., *Podstępne wykorzystanie tzw. tabletki gwałtu w przestępstwie zgwałcenia*, <http://www.skk.lzl.pl/images/podstpnwykorzyst.pdf> z dnia 09.10.2014 r.
20. Szukalski B., *Narkotyki, Kompendium wiedzy o środkach uzależniających*, wyd. Instytut Psychiatrii i Neurologii, Warszawa 2005
21. Vetulani J., *Przedawkowanie: jak ratować?*, *Polityka* z 16 września 2006 r., nr 37- dod. «Narkotyki bez dydaktyki»
22. Zawilska J. B., Urbańska A., *Gwałt w «białych rękawiczkach» — przestępcze zastosowanie leków*, *Problemy Narkomanii* nr 1/2008
23. Zawilska J. B., *Pigulki gwałtu i rozboju (rozmawia S. Zagórski)*, *Gazeta Wyborcza* 14–15 lipca 2007, nr 163 — dod. «Wysokie Obcasy» z 14 lipca 2007, nr 28

Стаття надійшла до друку 30 листопада 2015 р.